

სანახავათ

-- გამეიარე, გამეიარე, შე გასაწყვეტო! --- ეუბნებოდა ახალ-გაზრდა გამალეებული შიშველა ქალი ძლიერ ჩაფიქრებულ პატარა ბავშსს.

სანამდი ხიდზე გავიდოდენ, ლევანიკო არაფერს ფიქრობდა. იგი თავმოღერილი მიდიოდა და ამხანაგებს თითქოს თავს აჩვენებდა, აი, მე ქალაქში მივდივარ, თქვენ კი აქედან ფეხს ვერ მოიცვლითო.

გაიარეს ვიწრო შუკა, გადახტენ რამდენჯერმე ღობეზე, საცალ-ფეხო გზით ჩაათავეს ყანები და ფართო შარაგზას შეუდგენ.

აქ კი ეოცა ბავშსს.

მგზავრი ბევრი იყო; ნაცნობები ძვირად ხვდებოდათ; არც ხარი, არც გავშბი, არც ადგილი და აქა-იქ გაფანტული სახლები, ეზოები არაფერს აგონებდენ ლევანიკოს.

-- რავა ყველაფერი ეირია! -- ფიქრობდა ბავში თავისთვის. -- რა გვინდა ახლა ქალაქში? ბაბაიას ვნახავთ, მარა რატომ ის არ მოდის?..

ყველაფერი კარგად ახსოვდა ბავშსს. მაგრამ კავშირს ერთიმეორესთან ვერ ამჩნევდა.

ლევანიკო თავიდან იწყებდა. უამბობდა თავის თავს ყველაფერს დაწვრილებით, მაგრამ რატომ აგრე მოხდა. რატომ აირია ქვეყანა -- ვერ შეეგნო და ვერ შეეგნო.

უფრო ხშირათ კი ნათლათ და მწყობრათ დაწყებულ ამბავს რა-ღაცა შეფეთებოდა, ზოგჯერ სრულიად უმნიშვნელო. ამ უმნიშვნელოს გაყვებოდა მისი აზრი და ფიქრი, და თავის თავზე გულმოსული, რომ ვერაფერი გაეგო, ხელახლა იწყებდა.

ხან ბოლოდან მოყვებოდა, ხან შუა ადგილიდან, მაგრამ ვერ აეხსნა, მაგალითად, რათ მიდიან ის და დედაია, როცა ბაბაიას უფრო ადვილად შეეძლო აქეთ მოსვლა.

ბაბა ათასჯერ წასულა დილით ქუთაისში და საღამოზე ქე ჩამოსულა უკან. ხან ქათმები წაუყვანია, ხან გასაყიდათ ატამი და ქლიავი წაუღია ზურგზე მოკიდებული და დაულალავად დაბრუნებულა.

დედიას კი ბიცოლამ უთხრა, რა წაგაყვანიებს ძუძუმწოვარა ბავშსო. ჩემზეც უთხრა გაგაწვალეხს, დეილლება და მაგის თრევას რავა მოახერხებო; მარა "ვერ მოგართვეს პატრიჯანი", დედაზე უფრო ჩქარა წავალ...

ამ მოსაზრებასთან ლევანიკო ამჩნევდა, რომ დედას ძლიერ ჩამოშორდა და კვინტრიც-ხტუნვით დაეწეოდა.

სახლი ქე დავკეტეთ; ლიდიე დედამ აიხუტა: საქონელი ქართაში ჩავყარეთ; ნიკორეი მაინც გამეძლო... გამოჭრილი ჩალა ჩოუყარე, მარა ღორები დაანებებენ? უი, უი, რა ზუილს ატეხს! კაია -- ბაბაიი არ გვიყურებს, თვარა აგვიყვანდა ყურით ცაში.

არა, სადაა ბაბაიე?..

ციხეშიო!..

მეიცა... რავა იყო ახლა ეს საქმე? მაისი იყო, კოხინჯრობა; ძან ადრე დილაზე ბაბაიამ ნასუქი გოჭი დაკლა... თვითონ გამოკუჭა, გა-

პუტა და შამფურზე წამოაგო. წირვის რომ დარეკეს, ორი ქათამი დაკლა. ჩემი ქოჩორა რომ არ მიეყოლებიათ კარგს იზამდენ... ვაი დედა, რა გული დამწყდა!.. ბაბა მერე წირვაზე წვეიდა. მე ცეცხლის პირას დამაჯინეს და გოჭი მაბრუნებოდა. რა სუნი ჰქონდა!.. მაინც როცა კანი შეებრაწა და დაუსკდა, მის ჭამას არაფერი ჯობდა... დედიამ ჭადები დააცხო. ბებია ქათმის წვენი გააკეთა და ბოსტნიდან მწვანელი ამეიტანა. ამ დროს ჩვენი მოყვრები მევიდენ -- სოფიკე ბიცოლე და სამსონე, ჩემი ნათლიე. ამასობაში ბაბაც ქე დაბრუნდა წირვიდან და ორი უცხო კაცი მეიყვანა. დეიბანეს ხელი, მუუჯდენ სუფრას. მე ქე გამაგდეს, იქით ჭამე ღობის ძირშიო. რატომ ახლა? როცა მარტო ვართ შინ, მეც ქე ვჯდები სუფრაზე, და თუ ვინმე მევიდა --- გასწი აქედანო... რატომ? დედა, რავა ყლაპავდა ღვინოს ნათლია სამსონე!.. ეიღებდა ერთ სავსე ჭიქას -- ყლურჭ და ცარიელს ქე გადუგდებდა ვინმეს... მარა ის უცნობიც არ იყო ცუდი ბიჭი... სულ იახშიოლს იძახოდა და უღვაშებს იწმენდდა.. "დალიე დამალევიე"-ს იმღეროდა და "ტოლუმბაშო ჩანჩა-ლაო, ღვინო გვასვი ჩქარ-ჩქარაო"... ბაბიეც არ აკლებდა ხელს. სხვა დროს სულ იგინება, მაშინ კი "ჩემო შავტუხა ბიჭოვო" მიძახდა... მერე ყველა ადგა, ჯარში წვეიდა... დედიამ უმარილი წეისვა, გამოკეტა კარები და ისიც უკან გაყვა სხვებს, რატომ ისობს დედიე, ნეტავი, უმარილს? გავთეთრდებიო თუ? ბაბიე ქე უძახის, ჩემო თეთრო გოგოვო, რძე და ღვინოს გავხარო... კაი ყოფილა, და ეს უმარილი რაღასია? ეჰ, ახლა ამაზე არ ღირს, -- დააქნია თავი ბავშვმა, თითქოს სურდა ამ ქცევით მოემორებიანა მაბეზარი აზრი...

დედა, რამდენი ხალხი იყო ჯარში! არღანიც ქე იყო, დაირაც, გუზიკაც. ერთხან ქე ვიტრიალე აქეთ-იქით; მერე ოღლაიამ, მე და ბესიკიამ რიკიტაფელას თამაში დევიწყეთ... შევჯექი ერთი ბესიკიას ზურგზე და ვაძახებ "კვაატელა კვაატელას". ამ დროს შეიქნა ყვირილი: "კაცი მოკლეს!" "ვარდენი მოკლეს!" -- "ვინ მოკლა?" --- "ექვთიმია მკლა!" -- მამაშენი ექვთიმე იქნებო, -- მითხრა ოღლაიამ... რა იცოდა ახლა იმან, თუ კუდიანი არ იყოს?.. ყველა ქალები კუდიანები არიან! მე ახლაც არაფერი გამიგია, ის კი მაშინვე მიხვდა... მივირბინეთ ეზოში... მეშინოდა... ოღლაიე პირველათ შეძვრა --- დიდობას ჩემობს, ვითომდა ასე! გადევინებდე ღობეზე: ბაბა ლაფაროში დედიას ურტყამს... კაცები აჩერებენ... ჩევიპარე ჩუმათ.. შუა ეზოში აგდია ვინცხა კაცი. ლევანე ბიძიე და სპირიდონე მედუქნე ეფათურებიან. ახლოს მიველი... "ვაი, მომკლა იმ ოჯახდასაქცევმაო", -- ამბობდა ის კაცი. თელი სახე მოთხუპნული ჰქონდა სისხლით. ჩავაჩერდი... ბიჭო?!. ჩვენი დიაკონის შვილი! რამ მეიყვანა აქანეი-თქვა, -- ვიფიქრე. ამასობაში ბაბაიეს როგორც იყო ხელიდან დედიე გამოართვეს. --- "მომჭრა თავი მაგ უნამუსომ, მომაკვლევიეთ, მაგ ოხრის შვილიო"... მერე მამასახლისი მევიდა--- ზოგი კი ამართლებდა დედიას: "ქალს რა უნდა ექნა, მაგ უსინდისო დამთვრალა და გამოკიდებია, ახია, რომ მოკვდესო".

ეს იყო და ეს... ვერაფერი გამიგია.

ამ ფიქრებში გართული ბავში შორს ჩამორჩა დედას. რომ და-

წოდდა გაიქცა, უეცრათ შეჩერდა, უბეში ხელი ჩაიყო და კმაცოფი-
ლებით თქვა: ცოცხალია ჩემი ჩიტუნაია, რა უშავს...

ქალი მაღლა სერზე ასულიყო; ხის ქვეშ იჯდა და ბავშვს ძუძუს
აწოვებდა; ქალი იშვიათის სილამაზის უნდა ყოფილიყოს, მაგრამ
უჯიათ შრომას, ცუდ საზრდოებას, შვილოსნობას და მოუვლელი-
ბას უნდა შეეღებოდა: სახეს ყვითელი ტალი გადაკროდა. ორს ნაოჭს
შუა გაეპო შუბლი, მაგრამ ვერაფერს შეეკრთო თითქოს ძაფზე აწყო-
ბილი, თეთრი კბილების შუქი, ბეჭის დამბურავი, შავი მოელვარე
თმა და მოხდენილი სიკეკლუცე. მწუხარებას დაეთრთვილა თვა-
ლები, მაგრამ ვერ წაერთმია სიღრმე და სივსივობა; პირიქით გამო-
მეტყველება აზრით აღევსო.

-- ასე უნდა გიცადო, ბიჭო, -- შეუწყრა შვილს დედა. -- თუ
გშია, ჭამე, მერე გზაში არ დამიწყო თხოვა. -- ბავშმა გამოსტაცა
დედას ჭადის ნატეხი და ხარბათ და სიამოვნებით დაიწყო ჭამა...

ჩრდილი საგრძნობლად შემრგვალებულიყო; იწყებოდა სიცხე.
მწვანეთ მობიბინე ატეხილ ყანებში აქა-იქ მოსჩანდა მმარგვლე-
ბის თეთრი პერანგები. ძვირად მოისმოდა ორი-სამი მომღერლის
შეწყობილი ხმა. ყანების კიდეებზე დაბმული ცვარიანი ჩალით გა-
მაძლარი ხარები ახლა უგულოდ ახრამუნებდნენ დარჩენილ ღერებს,
ან დაწოლილიყვენ, კუდით ზანტათ იგერიებდნენ ბუზებს და იცოხ-
ნებოდნენ...

- ეჰ! ჩვენი მხსნელი და პატრონი სადაა? --- სასოწარკვეთი-
ლებით წამოიძახა ქალმა, როცა შეხედა ამ გაშლილ თვალუწვდენელ
ყანებს, სავსეს მუშაობით და ადამიანის მოვლა-პატრონობით. ----
მე მთვლის ყველა დამნაშავედ. ღმერთო, შენა ხარ მოწმე! თვითონ
გამომყვა ის საწყალი. უყვარდი კი, მგონია. რაც გავთხოვდი ცხრა
წელმა განვლო და ყოველთვის, თუკი იშოვიდა დროს, უსათუოდ
მეტყოდა ტკბილ სიტყვას. ყოველთვის ისე შემომყურებდა, თითქოს
საჩუქრად ჩემგან ერთ-ორ სიტყვას მოეღოსო. არ ჩეედა ფეხი
ჩვენს ცოდვაში ბიცოლაჩემს კაი იყო --- ექვთიმე სხვა ქალს იშოვი-
და; მე და ვარდენი დღესაც ბედნიერი ვიქნებოდით.

მწარე ფიქრებმა წაიღეს ქალი... როცა გამოერკვა, საჩქაროდ
წამოხტა ფეხზე და თავის პატარა ბიჭს უთხრა:

-- გავსწიოთ! გავსწიოთ, თვარა დაგვაგვიანდება!..

ქალმა შეისწორა მხარ-თეძოზე გადაგდებული შალი, რომლითაც
ძუძუმწოვარა გულზე ჰყავდა მიკრული, პატარა კარანჩხა ხელში
დაიკავა... და გზას გაუდგენ.

* *

დედაკაცს ძლიერ გაუკვირდა, როცა იგი საერთო ოთახის მაგიერ,
სადაც ტუსალები და მნახველები ერთმანეთიდან ორი მოაჯირით
არიან გათიშული, შეიყვანეს ცალკე ოთახში. მართალია, იქაც
იყვენ ტუსალები, მნახველები და ჯარისკაცები, მაგრამ დედაკაცმა
არ იცოდა ეს პატივისცემა იყო, თუ რამე სხვას მოასწავებდა. ამი-
ტომ გაფაციცებული, შეშინებული და რაღაც ცუდი ამბის მოლო-
დინში აქეთ-იქით იცქირებოდა.

როცა შემოიყვანეს ექვთიმე თეთრ ბლუზა-შარვალში გამოწყობილი, ფეხებში ბორკილგაყრილი, ქალს ქვითინი აუვარდა; პატარა ბიჭი კი გაკვირვებით შეყურებდა მამას, რომელსაც სახე დასწმე-- დოდა, წვერ-ულვაში კოხტად ჰქონდა შეკრეჭილი და ჯაჭვები ისე შვენოდა და ისე სასიამოვნოდ რაჩხუნობდა, რომ სრულიად არ ამჩნევინებდა ბავშს მათ საშინელ მნიშვნელობას.

-- კარგია ახლა, აქ თავი-ტირილი არ გამომიწყო! -- წარბშეკვრით უთხრა ტუსადმა თავის ცოლს და თითქოს ძლიერ დაღალულიაო, ნელა დაეშვა ხის გრძელ სკამზე.

ქალი გაჩუმდა. გარეთ გამოსასვლელ ცრემლებს ყლაპავდა მთელი სხეულით და ამიტომ საცოდავად, უხერხულათ იჯდა. ადამიანები ცალ-ცალკე იყვნენ. ერთმანეთს არც კი უყურებდნენ. ხმას არავინ იღებდა. ტუსალი წელში მოხრილი, ნიდაყვ მუხლებზე დაბჯენილი, ხელებს ერთმანეთზე უსობდა; ქალი ხან მიაჩერდებოდა ქალაქდებით სავსე, წითელ მაუდიან ფართო სუფრას, ხან ახედავდა დიდ სურათს, რომელიც კედლიდან გადმოყურებდა აქაურობას, უფრო ხშირად კი უსწორებდა დედის მკერდზე მიძინებულ ძუძუმწოვარ ბავშვის სახეს.

პატარა ბავში დაკვირვებით ათვალიერებდა ყველას და ყველაფერს, აკვირვებდა მამის ბედნიერება, რომელიც ასე კარგს სახლში იდგა, ასეთი კარგი ტანსაცმელი ჰქონდა და ასეთს ძვირფასს, ბრჭყვიალა, ვერცხლის ჯაჭვებს ატარებდა... და ვერ გაეგო, რათ ამბობდნენ სოფელში -- "საწყალი ექვთიმიაო". რაც უფრო ეჩვეოდა ბავში იქ მდგომ უცხო ხალხს და უნახავ მოწყობილობას, მით უფრო ხშირად იღებდა ხელს უბეში და რაღასაც სინჯავდა. ქალი რამდენჯერმე შემობრუნდა ქმრისაკენ, უნდოდა რაღაცა ეთქვა, მაგრამ ვერ ბედავდა მისსა და ქმარშუა ნისლათ ჩამოწოლილი სიჩუმე გაეფანტა.

-- რავაა შენი საქმე? -- როგორც იქნა ბოლოს დაბალის ხმით იკითხა ქალმა.

-- ამ ერთ კვირაში გაგვაგზავნიან! -- ჩავარდნილის ხმით მოკლეთ უპასუხა ტუსადმა.

ქალმა ახლა ვედარ მოითმინა, უფრო ძლიერ მოუჭირა ხელი კალთაში მწოლარე ბავშვს და ჩუმად დაიწყო ქვითინი. ცრემლები ბავშვს დაეცა, გამოელვიდა და დაიწყო მანაც ტირილი. ქალმა მორცხვად ოდნავ გადიხსნა გული, ჩაუდო ბავშვს ძუძუ და დაუწყო რწევა.

-- შენ ეილე ჩემი და ბავშვების ცოდვა...

-- ტყუილია, ღმერთია მოწმე, ექვთიმია, რომ ტყუილია! განგებ ჯარიდან გამოვიპარე, რომ ავშორებოდი, არ შევხვედროდი, გამომეკიდა, მიყვიროდა... თუ დაბარებული მყოლოდეს, ან მდომოდეს შენი მოტყუება, თუ ნამუსზე ხელს ავიღებდი, განა ავაყვირებდი ამდენს ხალხში, რომ შენც გაგეგონა და უკან გამოგვდევენბოდი.

-- მე თვითონ ვნახე...

-- რა ნახე, რა?! კარებში არ ვიყავი შესული, შენ რომ იმას შუა ეზოში დეეწიე.

-- ჰო, კარგი ახლა!.. აქ უცხო ხალხია... შენ ვერ დამაჯერებ...
-- სანამ შენ წამოგყვებოდი, კი მინდოდა მისი ცოლობა, მარა მერე ღმერთი იყოს მოწმე, ერთგული ვიყავი...

-- იგი მაინც გიყვარდა...

-- კი, მარა ნამუსი შევინახე... --- სლოკინით უპასუხა ქალმა. -

-- უ, უ, გიყვარდა! --- დააკრაჭუნა კბილი ტუსადმა.

-- Господа, пора, время уж прошло!-- დაიძახა ახლათ შე-
მოსულმა სამხედრო ტანისამოსში გამოწყობილმა კაცმა. -- Еще
минут пять, еще минут пять!-- დაამშვიდა მანვე ტუსადები, რომ-
მელნიც შეიმშუმენ, რადგან რუსულის მცოდნე ჭირისუფლებმა
უფრო ხმამაღლა დაიწყეს ტირილი.

დედაკაციც მიხვდა, რომ წასვლის დრო მოახლოვდა. იგი დაიწია
კალათისკენ, ამოიღო და უხერხულად გადასცა ექვთიმეს შალის მო-
ყვითანო წინდები.

-- ეს დედამ გამოგიგზავნა...

ქმარმა უხმოდ ჩამოართვა.

კიდევ უფრო შემკრთალმა ქალმა გადასცა ქმარს მოხარშული
ქათამი, ათიოდე კვერცხი და ორი ხაჭაპური.

-- შენ რაღა მომიტანე, ბიჭო? ---- მწარის ღიმილით დაეკითხა
მამა პატარა ბავშს. ბავშმა ამოიღო უბიდან დიდი ხნის წინათ ჩა-
დებული ხელი, უფრო მიეკრა მორცხვობით დედას და გაუწოდა...

... ექვთიმია სრულიად არ მოელოდა... დროზე ვერ მიაშველა ხე-
ლი და ოთახში იფრთქიალა გრძელკუდა და თეთრ გულმკერდიანმა
ჩიტმა... იგი სარკმელს ეცა... რომ ვერ გაატანა, იქვე ჩამოჯდა თა-
როზე. თვალი მიავლ-მოავლო, ისევ იფრთქიალა, იჟღივლა და გა-
ვარდა გაღებულ კარებში.

ყველას რაღაც სევდა მოაწვა გულზე. თითქოს ამ ჩიტს გაატანეს
სალამი უსაზღვრო ქვეყნისადმი. მაგრამ ეს სევდა არ გავდა კრულ-
ვითა და წყევლით სავსე წინა წუთის მწუხარებას... არა, იგი რაღაც
ლმობიერი და მიმტევებელი იყო.

-- Ишь ты, малчонок пташку отцу принес!-- წამოიძახა
ზედამხედველმა და ღიმილით შეხედა ბავშს.

დამწუხრებულმა ტუსადებმა და მნახველებმა -- ჭირისუფლებ-
მა, ქვასავით გაჩერებულმა ჯარისკაცებმა, ყველამ თანაგრძნობით
დაუწყო ყურება ამ ოთხ ადამიანს.

-- Тепер уж порп, действительно пора!----შემობრუნდა ისევ
წინათ ნამყოფი ადამიანი.

-- მომიტევე, ექვთიმია, მომიტევე -- დაგლუპე, მარა არ ვარ
დამნაშავე! -- ტიროდა ქალი, როცა სხვების მიზამვით ისიც წამოდგა
სკამიდან. ერთის ხელით მას ბავში ყავდა გულზე ახუტებული, მეო-
რეთი კი თავსაფრის ყურით იწმენდა თვალსა და ტუჩებს.

-- ე, რაც იყო, ღმერთმა მოგიტეოს. ამ ბავშვებს მოუარე, ნუ
დეიზარებ, მტერსაც თხოვე შემწეობა და მოყვარესაც -- არ დაგეძ-
რახება --- ობლები გყავს სარჩენი. დედაჩემსაც ნუგეში უთხარი --
ცოდვას დედაბერი.

ექვთიმეს თვალზე ცრემლები მოადგა.

-- გეიზარდე, ბიჭო, გეიზარდე! -- ექვთიმამ აიყვანა მალა თავისი უფროსი ვაჟიშვილი აკოცა და უთხრა: -- ეცადე, ბიჭო, დედას დეეხმარე, აი, პატარა დაი გყავს, იმასაც შენ უნდა მოუარო. ნუ ათქმევებ ქვეყანას -- მამაც ოხერი იყო და შვილიც ოხერი გამოუვიდაო.

ამ სიტყვებმა ერთიანად დაადნეს დედაკაცი; როცა ექვთიმე მუძუმწოვარას ჰკოცნიდა, ქალი დაიხარა და მოწიწებით კისერში აკოცა.

-- არ ვიცოდი, ექვთიმია, თუ ასეთი კაი გულის იყავი. მშვიდობით! მშვიდობით! ვინ იქნება აწი ჩვენი შემწყნარებელი?!

ექვთიმამ აწია თავი, გადაეხვია თავის ცოლს, აკოცა და თვალთაგან ცრემლები გადმოცვივდა.

-- Ну, ну, брат! Чего Бывает!-- თავისებურად ამშვიდებდა ზედამხედველი ექვთიმეს და ცდილობდა როგორმე გაეთიშა ცოლქმარი.

-- მშვიდობით, ცოლო და შვილო! -- დაიძახა ექვთიმამ კარებიდან, როცა იგი ოდნავის ძალის დატანებით გაყავდათ ჯარისკაცებს და ზედამხედველს.

-- მშვიდობით! -- ტირილ-ყვირილით უპასუხა ქალმა; დაიხარა და მარჯვენა ხელი ძლიერ დაიკრა მუხლზე, რასაც შვრებიან ჩვენში კუბოს უკან მიმავალი ახლობელი ჭირისუფლები.

1912 წ.